

Slovenski kmetovalec

V Celji, dné 25. julija 1893. leta.

Peronospora ali tako imenovana strupena rosa.

Spisal Ivan Belé.
(Konec.)

Vse dobre škropilnice naj imajo pumpe, ki srkajo in pritiskajo. Zaklopnice naj bodo kroglice iz gume, ker se té tako ne mašijo, kakor plošnate zaklopnice, ki so se itak že večinoma opustile. Za enakomerno lepo razprševanje je potreben stisnjen zrak, zato naj imajo vse škropilnice tudi veternico, (kotlič, v katerem se zrak stiska). Kar se razpršilnikov tiče so bistveno različni. Skupini: 1. razpršilniki z zarezi na ploščah in 2. razpršilnik s primerno zarezanim vrtilcem in vretencem. Drugi so bolji nego prvi, kajti, ti se prehitro izrabijo. Škropljenje z več razpršilnikov pri eni škropilnici je nepotrebno in nikakor koristno, kajti, vsem dobro razpršajoči razpršilnik dovoljno izkoristuje pozornost škropečega delavca.

Razni sistemi škropilnic razlikujejo se večinoma po tem, kako so pojedini deli škropilnice nameščeni. Po tem zamoremo razlikovati sledeče skupine sistemov škropilnic: 1. take, kjer je pumpa zunaj brente; ta se mej škropljenjem v rokah nosi; 2. kjer je pumpa popolnoma ločena od prave škropilnice in se samo porabi pri polnjenju škropilnic z ročnim pritiskom; 3. kjer je pumpa na brenti in sicer glavni deli v njej ali zunaj nje, kjer mora a) za škropljenje namenjena raztoplina skozi celo pumpo, b) kjer je pumpa le za stiskanje zraka, kjer toraj ne pridejo nje notranji deli v dotiko z raztoplino, se toraj ne zamorejo mašiti ali drugače obrabiti.

Tukaj hočemo toraj nekatere sisteme brizgalnic navesti katere so se v porabi najbolj priljubile.

Po 1. skupini: Brizgalnica tovarnarja Živica & Comp. v Trstu, ulica Zonta št. 5., jako dobro dela in se je v mnogih krajih jako priljubila. Največja njena prednost je izredno nizka cena po 6 gld. 50 kr. brez brente, in z brento vred 8 gld. 50 kr.

Po 2. skupini: Syphonia, katero izdeluje Ph. Meryfurth & Co. na Dunaji. Ta jako izvrstno dela, ko je napolnjena, treba delavcu samo okolo hoditi ter z razpršilnikom ravnati. Ta deluje na 4 zračne pritiske stisnjen zrak, toraj s početkom z 4102 kg na 1 cm², proti koncu pač pa samo 1033 kg. Jadrnakomerno razprševanje pač pa regulujejo elastična peresa na razpršilnikih. Korist te brizgalnice bi bila tudi ta, da ni treba delavcu breme pumpe seboj nositi, pa tudi, da mej škropljenjem nima družega dela, nego da obrača popolno pozornost popolnemu pokrivanju listja z mešanico.

Z mehaničnega stališča presojevana ima ta škropilnica še precej napak, ker je namreč absolutno delo pri pumpi skoraj večje, nego pri družih sistemih, kajti smerk, se mora vleči v podaljšanji njegove osi, ne pa z navorom, s čemur bi se mnogo sile prihranilo. Tudi je brenta ali škropilnica pretežka. Napak te škropilnice se je v praksi še malo pokazalo, ker je premalo skušena, največja njena napaka je pač ta, da je ta škropilnica predraga.

Enak sistem bi zamogli posnemati tudi naši sodarji, ako bi napravljali popolnoma zaprte brente, v katere se s pripravnimi sredstvi zrak in mešanica pritiska. Da je ta brenta prevlečena s parafinom, tedaj bi znala ravno tako služiti, kakor druga kovinska. Za poskusiti je. Lesene brente so v obče še bolje nego kovinske, ker jih galica ne razjeda, temuč še obrani, samo morajo biti primerno pripravljene, da se ne osušijo, da tekočine in zraka ne popuščajo. Ako bi imel kak gospodar potrebno pumpo, tedaj bi zamogel več takih lesenih brent porabiti in vse vskup bi mu primeroma ceneje prišlo, nego kateri drugi sistem.

Škropilnica patent Georg Czimag, zaloga pri Ferdinand Körösi v Gradcu, tudi dobro deluje.

Tudi domači obrtniki so jeli izdelavati menj ali bolj dobre škropilnice. Da so te porabljive in da je njihova cena primerna njihovi dobrosti, to je treba posebej skusiti. Med temi domačimi brizgalnicami se odlikujejo Firbinger-

ova v Mariboru, posebno se pa kaže dobra ljutomerska v zalogi Huber-ja. Ta je jako po ceni, stane 10 gld. in silno priprosta, da zna vsakdor ž njo ravnati. Toda dovolj o brizgalnicah.

Skupina 3. sistem „Schmid“ pride na okolo 22 gld., izdeljuje se z eno in z dvema pumpama za stiskanje zraka. Ako je samo 1, si mora navor, ki premika smerke, po 10krat v eni minuti potegniti, ako pa ima 2, tedaj le po 5krat, se toraj delo prihrani. Temu sistemu se oporeka, da se pretežko dela.

Amtria se je jako priljubila, pride na okolo 22 gld. Sem spadajo: sistem Allweiler, sistem Nechville, ki ima pumpo na eni in bobnič za stiskanje zraka na drugi strani brente iz posvinčene ploševine ali iz bakra.

Kar se tiče števila brizgalnic, je to tudi merodajno za dober uspeh škropljenja. Kakor smo vže poprej razpravljali, ni dovoljno, da se škropi, temuč se mora o pravem času škropiti. Kako težko pa je pravi čas zadeti, skusimo v mokrih letih, katera ravno peronospora najbolj pospešujejo. Vsaki čas dežuje in mora se vsaka ura, ko je bolj suho, za škropljenje porabiti, da ne bode prepozno. To je pa le tedaj mogoče, ako imajo vinogradniki dovolj škropilnic. Za občine z nekoliko 100 oralov vinogradov ne zadostuje kacij 10 brizgalnic, temveč se mora računati vsaj na 4 orale vinograda po ena škropilniča.

Ker so škropilnice kapital, kateri se naj kolikor mogoče dolgo ohrani, da ne podraži odveč škropljenje, je treba z škropilnicami tudi previdno ravnati, da se dolgo dobre ohranijo. Za škropljenje pripravljena mešanica razjeda kovine, zato je moramo kar najmanj časa mogoče s kovinskimi deli škropilnice v dotiki pustiti. Škropilnice naj vsakokrat po porabi — (če ta tudi samo za par ur preneha n. pr. čez poldan) — dobro s čisto vodo operejo in očedijo. Sploh jih je treba vedno čiste imeti, in tedaj nam bodo dolgo časa dobro služile.

Kar se tiče stroškov, ki so v zvezi s škropljenjem proti peronospori, so ti proti koristi primeroma majhni. Za dvakratno škropljenje se porabi okolo 500—1000 l mešanice in sicer po 8—16 kg galice 11—22 kg apna na oral. Tedaj pride škropljenje, ako vzamemo ceno galice po 30 kr. od kg, ceno apna pa po 5 kr. od kg, 6 dni dninar po 50 kr. in za obresti ter amortizacijo škropilnic na leto če mnogo računamo po 1 gld., tedaj znašajo vsi stroški okolo 6.5—10 gld. za 1 ha. Seveda so ti stroški kaj premenljivi, posebno gledé števila trt na dotičnem prostoru

(navadno po 10000 na 1 ha) glede rasti in izgoje trt, pa tudi z ozirom na dobroto škropilnic. Meje navedenih svot pa bodo redko presegali. Tedaj si zamoremo s primeroma nizkimi stroški ohraniti trte krepke in rodovitne, katere nam več rodijo, bolje vino dajejo, bolje dozorevajo in tako krepke ostanejo, da se mrazu lažje upirajo. Kdor bode vinograd v bodoče škropil, ne bode imel tolikanj vzroka o slabih letinah tožiti.

Ako so vinogradi več let že zanemarjeni, posebno, če niso bili že več let škropljeni, so navadno jako opešali in ne smemo tukaj prvo leto, ko počnemo škropiti čudežev pričakovati. Z dobrim gnojenjem posebno z opilki rogov v zvezi s pepelom in koščeno moko zamoremo jih pa zopet v nekaj letih rodovite in krepke napraviti, dokler ne pride do njih druga neizprosna škodljivka, trtna uš, katera pa zahteva popolno predrugačenje vinogradov.

Omeniti bi še bilo, da se je škropljenje z modro galico pokazalo jako koristno tudi pri drugih rastlinah, posebno proti peronospori na krompirju, pa tudi proti raznim od gljiv pouzročnim boleznim na sadnem drevju, baje da celo mrčes prežene. Slednje sicer še ni dovolj izkušeno, toda kar se tiče gljiv na sadnem drevju, je škropljenje jako koristno in želeti je, da bi se tudi sadjarji poprijeli škropljenja z modro galico.

XI. občni zbor društva „Kmetovalec“ v Gotovljah.

Pri tem zborovanji govoril je učitelj v Žalcu g. A. Petriček blizo tako-le: Častiti navzoči! — Govoriti mi je danes o škodljivcih in sovražnikih sadnega drevja. Število teh škodljivcev je pa veliko in če bi vam hotel vse naštet in popisati, potreboval bi veliko več časa, kakor ga danes imam. Ker pa ti škodljivci povzročujejo drevju razne bolezni — bodi mi dovoljeno, da tudi o teh nekoliko spregovorim.

Ne le človek in žival, — tudi rastlina ima svoje bolezni. Vsak del drevesa od najnežnejše koreninice do najvišjega peresca zamore zboleti. Kateri pa so vzroki teh bolezni? — Glavni so ti-le: 1. napačna lega, vrsta (sorta) in oblika drevesa; 2. zemlja, v kateri raste; 3. napačno oskrbovanje; 4. razne vremenske spremembe; 5. živalski in rastlinski sovražniki.

Učil je dalje: kaj je storiti da ohranimo zdrava sadna drevesa in jih bolezni obranimo? — 1. Pogoditi moramo drevesu, če ga hočemo

vsaditi pravo lego; ker nekatera drevesa, kakor na primer črešnja oreh in drugi dobro rasto še tudi v višjih legah; hruška, jablan itd. zopet bolj v nižini in zatišji. A zopet tukaj je razlika v sadnih vrstah (sortah). Dalje je gledati na obliko drevesa, nekatera drevesa rastejo kviško, druga ostanejo pritlična bolj nizka in široka, na kar je posebno pri obrezavanju paziti. Visoko sadimo ob cestah in potih pritlična v vrste in ograje.

Gledati je treba na kakovost zemlje, ker drevje tudi ne vspeva v vsakej zemlji. Če mogoče se zemlja s prekopanjem in umetnim gnojem zboljša, ali pa se druga manj občutljiva vrsta dreves zasaadi.

Bolezni obvaruje drevje tudi pravilno oskrbovanje. Veliko je na tem ležeče, da vzgojimo drevje v domačem okraju. Po drevesih od drugod naročenih se kaj lahko tuji škodljivci, katerih še pri nas, hvala Bogu, nimamo, kakor krvna uš; k nam zanesejo. Svetovati je, naj bi imel vsakdo sam svojo drevesnico, ali kakor ima društvo „Kmetovalec“, naj bi imela vsaj vsaka vas svojo skupno drevesnico.

Drevje saditi se najbolj priporoča v jeseni. In zakaj v jeseni? — Zato, ker veste, da preden se drevo vsadi, treba mu je korenine in veje prikrajšati in tako nastanejo rane, katere mora drevo najpoprej zaceliti. V jeseni vsajeno drevo rane hitro zaceli in začne pomladi takoj rasti. Spomladi vsajeno drevo rane težje poceli, ker večkrat nastane suša in če se takrat pridno ne zaliva, celó oslabi in usahne.

Drevje obrezovati moramo z ostrim nožem ne s škarjami, kajti, škarje odrezano mesto preveč pritisnejo in hrapavo odrežejo in rana se težko zaceli.

Podučeval je dalje: o zalivanju drevja, kako mu gnojiti, ga mahov in lišajev braniti, kako mu puščati in kako male in velike rane celiti in zamazati. Rekel je: „Lože bolezen za-
braniti, kakor bolezen odstraniti!“

Mnogo bolezni povzročijo, tudi vremenske spremembe. Mraz, suša, vročina, nevihta, toča, slana, veter itd., kaj različno vplivajo na drevje in so razne bolezni, ki imajo v vremenskih ne-
zgodah svoj vir. Pred vsem je treba paziti, da se toplota in mraz ne menjata prehitro. To pa za-
branimo najložje, če drevo pobelimo z apnom. Znano je, bela barva solčno svitlobo in gorkoto odbija, zato se tudi mi v poletju rajši belo obla-
čimo. Belež na drevesu toraj stori, da se v vro-
čini deblo preveč ne razgreje v mrazu pa ga
zopet apnena škorja varuje pred zmrzlinjo. Dre-

vesa je najbolje beliti v jeseni, pa ne samo deblo ampak vse debelejšše veje. Seveda se mora popreje mah in lišaj ostrgati; kar se kaj lahko s kakšno ostro ščetko (krtačo) ali drevesno strguljo stori. Apneni belež pa ne sme biti pregost in ne predek. Navadno se vzame: 50 delov vgašenega apna, 50 delov vode, nekoliko ilovice, kravjeka in malo krvi, če je pri rokah. Ta belež je tolikanj več vreden, ker se pomazanih dreves tudi zajec ne loti; stane pa tudi ne mnogo, vsaj je apno prav dober kup.

Velikokrat pridnemu sadjerejcu ves up in ve-
selje vzame slana, posebno, če je bilo drevo že v polnem cvetju. Temu se da v okom priti, če se cela okolica združi in na varnih krajih nakopiči gromade nanošene iz kuriva, ki, če se zažge, gori z zelo sajastim plamenom, ter napravi mnogo dima. Te gromade se v jutrih, kedar se je slane bati, še pred dnevom zažgejo in gosti dim ovije celo okolico in naredi tako rekoč neko odejo, pod katero so nežne mladike pred mrazom zavarovane. Tudi se druge vremenske ne-
zgode, katere velikokrat drevje poškodujejo ka-
kor: velika vročina, toča, sneg, vihar itd.

Kadar se hoče drevesu kakšna velika rana s kuhano smolo, katranom, zamazati, naj se pazi, da ta smola do drevesne kože ne pride, ker za les je to mazilo zelo priporočljivo, a drevesnemu lubu pa vsikdar škoduje.

Za tem je govornik kratko opisal od kod izvirajo in kako zabraniti razne drevesne bolezni, kakor: 1. pereč ogenj, 2. rak, 3. smolika pri koščicah drevju, 4. gnjiloba debela in korenin, 5. rumenica listov, 6. bolezni listov, katere povzro-
čujejo razne glivice; proti tem je priporočal pra-
šenje z žveplenim prahom ali škropljenje z mo-
dro galico, 7. rožički pri slivah in češpljah, 8. drevesni lim (vmela) na hrastih in jablanih, 9. mahovi in lišaji na debelu in vejah.

Velik sovražnik sadnega drevja je vsak hudoben človek, kateri iz same zlobnosti drevo polomi, odreže, izruva ali kako drugače poško-
duje. Drugi škodljivci so zajec se svojo pod-
zemeljsko družico, krtico. Ta dva naredita mnogo
škode, večkrat tudi v kljub vsej skrbi sadjerejčevej.
— Kdaj neki se bodo temu dolgouhjeku s strožjo
lovsko postavo tisti koničasti zobje oškrunili.
Mnogo več bi se potem pečenih jabolk pojelo,
kakor sedaj zajcev.

V tretji vrsti škodljivcev so razni metulji: glogov belin, prsteničar, gobar i. t. d., katerih gosenice mnogo škode na mladem zelenji napra-
vijo. Zatoraj naj ne zamudi noben sadjar spomladi

iz drevja tista goseničja gnezda obrati in pokončati. To lahko otroci storijo, posebno veselje imajo, če se jim kaka nagrada obljubi. G. govornik je pravil, da je za 10 prsteničarjevih obročkov 1 kr. obljubil in šolarji so mu jih na stotine donesli. Naj bi ga v vsakej vasi kdo posnemal! Mnogo teh gosenic pokonča neka osa, ki se najezdnik imenuje.

Te ose pokladajo svoja jajčica v gosenice in bube zgoraj omenjenih škodljivcev. Iz teh jajčic se zležejo ličinke, ktere gosenico polagoma zajedajo in pokončajo.

G. govornik pokazal je poln kozarec prsteničarjevih jajec, katere so mu šolarji spomladi nanosili. Iz teh jajec izvalile so se tudi gosenice; pa ker so bile zaprte in so namesto peres steklo našle, so se hitro zapredle. Pa glejte čudo! Čez kratko časa, pa so se tudi najezdniki prikazali in so popolnoma razviti se iz kupice izkobacali. Toda je toraj dognano, da ta prekoristna živalca že v goseničja jajca svojo zalego polaga. To naj nabiratelji goseničjih jajec v poštev vzamejo.

Mnogo škode napravi v sadunosnikih in sicer v času cvetja ličinka cvetoderjava, katera se v sredino cveta zavrta in tam žré, dokler ves cvet ne pokvari. Ker je cvetni venčič videti, kakor osmoj, zato ljudje to prikazen navadno smod imenujejo.

Krvna ušica, ta drevesna pijavka se še hvala Bogu ni v naše kraje zanesla! Le varujmo se je! — Pokazal nam je gosp. govornik od nje pokončano vejico.

Rast drevja zavirajo tudi druge listne in débелne uši, ktere se pa s tobakovo vodo in mjlnico preganjajo.

Govoril je dalje še o drugih škodljivcih, in kako jih pokončevati. Vse navzoče je govor jako zanimal, bilo je vse tiho. Ko se je društveni predsednik g. govorniku s primernimi besedami za trud zahvalil, zaoril mu je v znamenje hvalnosti iz stoterih grl gromoviti živijo!

Drobtine.

(Pomanjkanje krme.) Poročila, ki prihajajo iz Nemškega, Francoskega in Angleškega, pravijo, da je tamkaj vsled spomladanske suše veliko pomanjkanje krme. Radi tega pa tudi cena živini vedno bolj pada, kajti, vsak želi le prodati, malokedo pa kupiti. Ker je pa v teh državah mnogo takih, ki živé le od živinarstva, katero sicer v dobrih letih mnogo dobička da, zato so vsi ti letos v toliki sili, da jim preti pogin, ako ne dobé še o pravem času od države pomoči in

izdatne podpore. Poroča se tudi, da že s senom naložene ladije prihajajo iz Amerike. Tudi v Avstriji je suša veliko škode naredila in to zlasti na Češkem, kjer se je vseskozi prav malo sena dobilo. Pa tudi v drugih kronovinah se je mnogo manj nakosilo, nego druga leta. Zato se bode pa najhitreje izvoz krme v inozemstvo od vlade prepovedal. Taka prepoved je sicer z ozirom na občno pomanjkanje krme potrebna in opravičena, vendar pa tudi nekoliko krivična, kajti je tisti, ki ima kaj prodati, nekoliko oškodovan, ker bi lahko svoje blago v inozemstvo morebiti dražje prodal, nego je bode doma. Vsekako pa vse to kaže, da bode imela krma letos precej visoko ceno ter jo bode sploh težko dobiti. Zato pa svetujemo vsem tistim, ki redé dosti živine, da vsejejo nekaj krmskih rastlin, od katerih dobé potem še letos eno košnjo. Take rastline so graščica, kavkaški ječmen, proso pomešano s turšico in še druge. Vsekako bi se te setve še mnogo krme dale ter marsikaterega obvarovale, da mu ne bode treba svoje živine oddati pod vsako ceno. Pa tudi varčiti bode treba s krmo, kolikor se dá. Pazi naj se, da živina vse čisto pojé in ne meče pod noge, da se sploh krma ne trati. Zato se naj živini enkrat le toliko dá, kolikor more snesti, kajti, če se polaga preveč ob enem, kakor se to pri nas, kjer bodi godi, tedaj se krma navleče preveč hlevskega duhá in živinske sape, in živina ne mara več zanj. Na ta način se dostikrat toliko prelasta pokvari, da bi se ž njim lahko še dokaj glav živine prerediti.

Razna slama pa, ki se ali že sama, kakor turščevina, ali pa s senom pomešana, dava živini, se naj tako drobno zreže, da jo zamore živina prav do čistega pojesti. Po leti se tudi lahko polaga hrastovo in bukovovo zelenje, v jeseni pa po trgatvi obrano trsno listje, kakor se je to popred, dokler je bila trta še zdrava, povsod godilo. Tudi odpadlo sadno listje se naj v jeseni skrbno pograbi in pospravi, o sili bode tudi dobro zlasti za drobnico. Bodi toraj vsakega gospodarja skrb, da si kolikor mogoče pomaga, ter ohrani potrebno živino že kakor more, kajti, ko bi prihodnje leto dovolj sena prirastlo, tedaj bode živina zopet visoko ceno dobila. Da-si smo tudi v slovenskih pokrajinah dosti manj krme dobili, nego druga leta, tako vendar pri nas sila še ni tolika, nego drugod in če priraste še kaj otave, kar je upati, in če potem s krmo tudi prav varčno ravnamo, tedaj bomo potrebno živino že še prerediti, ne da bi jo morali tako rekoč pod nič oddati.